

6. FEJEZET.

Az 1915. évi tavaszi és nyári hadjárat

Irta: vitéz Péczely László.

1. A gorlicei áttörés, a tarnowi esata. Az oroszok üldözése a Visztula és San között. (1915 május 1—11). Az orosz legfelsőbb hadvezetőség 1915 április végén ismét változtatott haditervén. Elhatározta, hogy támadásának súlyát Galiciába helyezi. Ezzel a módosítással a cél — Berlin elérése — egyáltalában nem változott, csupán a végrehajtást tervezték másként. Iwanow tábornok ugyanis még mindig azt hitte, hogy a Kárpátok gerincén, Budapesten és Bécsen át biztosabban és gyorsabban eléri Berlint, mint az Odera völgyében. Miklós cár április 24-én meglátogatta a „délnyugati“ arcvonalat és Iwanow terveirehöz hozzájárult.

Ugyanekkor a központi hatalmak hadvezetői is nagyszabású támadást készítettek elő. Erre készítette őket az a megfontolás, hogy a láthatáron mutatkozó két új ellenség — Olaszország és Románia — közbelépése esetén csapataik egy részét az északi hadszíntérről el kell vinniök. Ezt viszont nyilván csak egy erélyes és sikerült támadás után tehették meg. A siker azzal az előnnyel is kecsegtetett, hogy a két új ellenséget szándékától még idejében eltéríti. Különösen a központi hatalmak diplomáciája sürgette a fegyverek győzelmét, mert ekkor még nem tudott arról, hogy Olaszország már döntött és az április végén megtartott londoni konferencián arra kötelezte magát, hogy egy hónapon belül megtámadja a központi hatalmakat. Románia egyelőre az 1913. évi jószerecsére várt, hogy Romania Mare-t is puska-lövés nélkül alapítsa meg.

Az osztrák-magyar hadsereg főparancsnokság ezért katonai, de talán még inkább politikai okokból elhatározta, hogy Iwanowot megelőzi, erélyes támadással az oroszokat a Kárpátokról lekergeti és ezzel Magyarországot — a központi hatalmak éléskamráját — a megszállás veszedelmétől megszabadítja. A német legfelsőbb hadvezetőség hozzájárult Conrad tervéhez s annak hathatós támogatását is megígérte.

A közös terv, melyet végre is hajtottak, az volt, hogy a hosszú keleti arcvonal hajlatában, Gorlice környékén áttörik az oroszok állását, azt a Kárpátok mentén nyugatról kelet felé előretörve,

letapossák s az oroszoknak kelet felé való menekülését megakadályozzák. A fő támadás helyéül Gorlicét, első elonyomulási iránynak pedig Przemyslt szemelték ki, de emellett az arcvonal más pontjain is támadást terveztek.

A német legfelsőbb hadvezetőség Mackensen tábornok vezérlete alatt megalakította az új német 11. hadsereget. Ennek kötelékébe 8 német gyaloghadosztály, a 39. honvéd és 12. közös gyaloghadosztály és a 11. honvéd lovashadosztály tartozott.

Az áttörés végrehajtására kijelölt német 11. hadsereg északi szomszédját, a József Ferdinánd főherceg vezérlete alatt álló osztrák-magyar 4. hadsereget Mackensen tábornoknak szintén alárendelték. Ennek a hadseregnek, valamint a 11. német hadsereg déli szárnyával szomszédos 3. hadseregünk balszárnyának csatlakozniok kellett Mackensen támadásához. A 4. hadsereg támadásának első célja Tarnow volt.

A német 11. hadsereg német hadosztályait a francia hadszíntérről a legnagyobb titokban szállították ide és vonultatták fel. Április 27-ére befejezték az előkészületeket. Az ellenség megtévesztésére a Pflanzler Baltin hadseregcsoport tüntető támadást hajtott végre a Dnyeszter felé; ugyancsak támadásra indult a német 8. és 10. hadsereg is. A legészakibb szárnynak Kurlandba kellett betörnie. A hadműveletek május 1-én indultak meg.

A terv végrehajtása minden várakozáson felül sikerült. A központi hatalmak hadseregei egyik diadalt a másik után aratták és az orosz haderőtől, mely emberben és anyagban nagy veszteséget szenvedett, igen tekintélyes területet ragadtak el. A támadás célját mindegyre ki kellett tolni kelet felé.

De lássuk időrendben az eseményeket:

Az északi szárny, Lauenstein tábornok német hadseregcsoportja április 27-én kezdte meg a hadműveleteket és május 15-ére feladatát teljesen megoldotta. Közben ezt a hadseregcsoportot ismétlen megerősítették és hadsereggé fejlesztették. Ebből lett május végén a Nyemen hadsereg. A német 10. és 8. hadsereg nem érte el ugyan pillanatnyilag kitűzött célját, de valamivel előbbre

vitte arevonlát. A 8. hadsereg ez alkalommal használt először fűvógást, még pedig kielégítő eredménnyel. A Pflanzler-Baltin hadseregcsoport melyet május 7-től 7. hadseregnek neveztek, szintén nem ért el nagy eredményt, de ugyancsak számottevő orosz erőt kötött le.

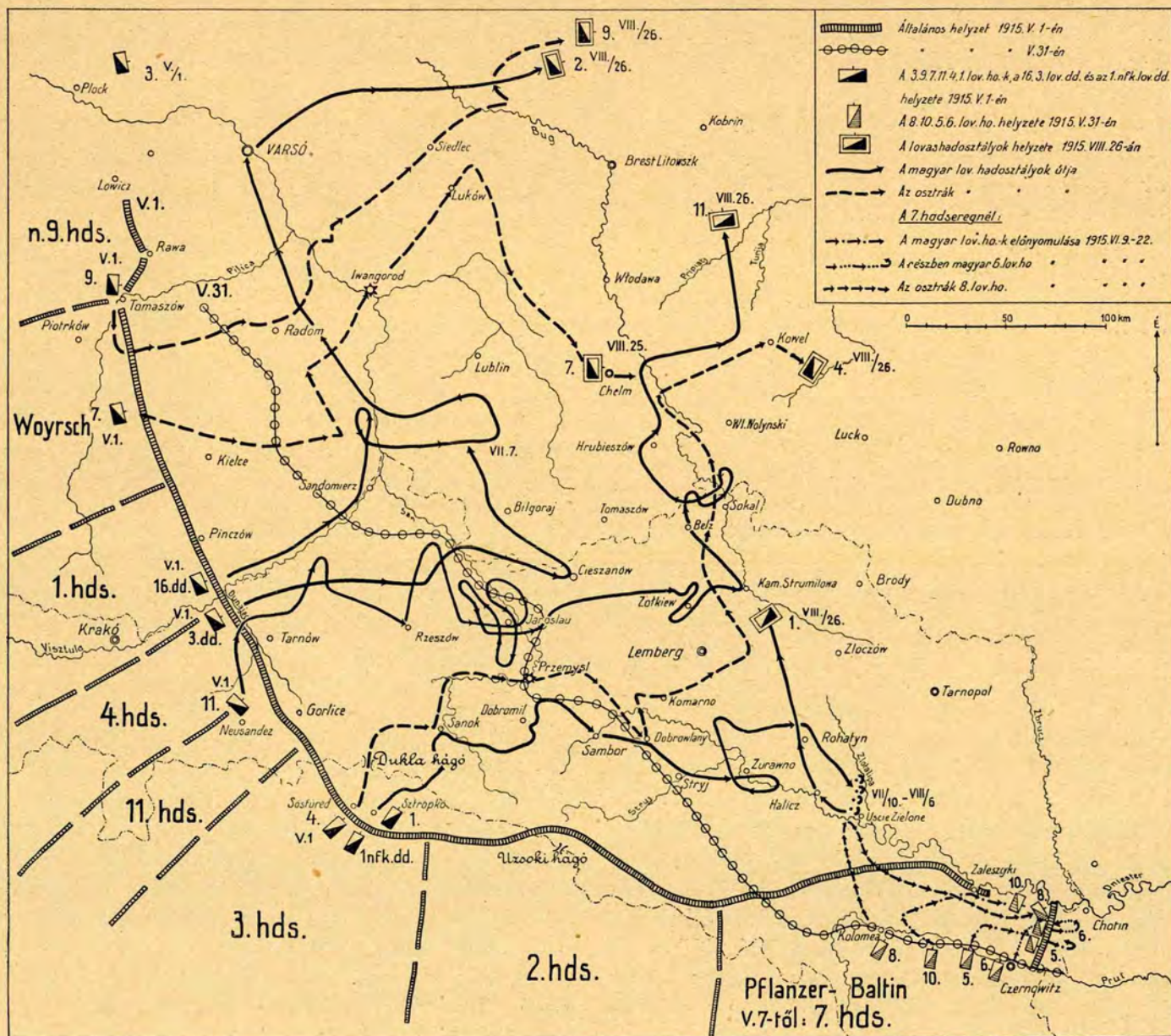
A Gorlicénél legnagyobb titokban előkészített főtámadás meglepte és megrendítette az oroszokat, kik fokozatosan a Kárpátok egész hosszában megkezdték a visszavonulást. Az oroszok emberben és anyagban óriási veszteségeket szenvedtek, úgyhogy támadóerejük egy álló esztendőre megbénult.

A központi hatalmak első, valóban nagyszabású áttörése ragyogóan sikerült. A dicsőségben gazdag multú osztrák-magyar és német haderő Gorlicénél a világtörténelem egyik legnagyobb győzelmét aratta. A két húséges fegyvertárs döbbenetes ütemben üldözte a hatalmas orosz haderőt. A 11. és 4. hadsereget az orosz birodalom minden részéből eléjezőnlött tartalékok sem tudták huzamosabb ideig feltartóztatni.

Győzelmesen előnyomuló hadseregeink kötelékében lovashadosztályaink is előretörték. A véres 1914 őszi és téli harcok alatt a lovasság nagyon sokat tanult és 1915. év tavaszának diadalmas előnyomulása alatt a tanultakat gyümölcsöztette is.

A lovashadosztályok már nem egy menetvonalon nyomultak elő, hanem szélességben is tagozódtak.

Üldözésük a gyenge utóvédállások előtt nem akadott meg. Ezeket areban csak lekötötték, zömükkel pedig megkerülve támadták. A lővészosztálylyal, az egyre szaporodó géppuskákkal is megnövekedett tüzerejük segítségével a legszívósabb ellenállást is meg tudták törni. A gyalogság öltözetéhez hasonló színű ruhájuk miatt nem voltak már feltűnőek. Ha védekezniök kellett, akkor nem maradtak többé az ellenséges tüzérség és géppuskák céltáblái, mert már volt gyalogsági ásójuk és minden nehézség nélkül védelemre rendezkedhettek be. Szívós védelemnél mélységbe tagozódtak. Most már a hadsereg- és hadtestparancsnokok is

ismerték a lovasság sajátosságait és helyesen intézkedtek vele.

A vázlaton lovashadosztályaink előnyomulásainak irányait tüntettük fel. Sajnos, a lovashadosztályok, lovasdandárok, lovasezredek, századok, lövésosztályok, felderítő osztagok és a járőrök üldözését, az ellenség ellenállásának leküzdéséért, a felderítés kierőszakolásáért végrehajtott sok támadását, a szárnyak biztosításáért és az ellenség feltartóztatásáért vívott gyakori védekező harcait e munka keretében mind nem tárgyalhatjuk. Viszont az állóharcoknak és azoknak a támadásoknak a leírása, amelyeknél a lovasság ugyanúgy harcolt, mint a gyalogság, nem is tartozik munkánk keretébe. Ahol a lovasságot gyalog alkalmazták, ott akár támadásban, akár védelemben minden alkalommal a magyar gyalogság méltó fegyvertársának bizonyult.

Itt egy pár harcleírással elsősorban a lovasságnak a támadásban és a védelemben kifarrott új harceljárását és a lovasság széles arevonalon vívott harcait akarjuk szemléltetni. Annak bizonyítására pedig, hogy a hosszú, gyalog vívott harcok sem ölték ki a régi huszárvirtust, pár lovasrohamot is ismertetünk.

Nem hangsúlyozhatjuk eléggé, hogy a kiragadott harcleírásoknak nem az a céljuk, hogy az egyik vagy másik lovashadosztályt vagy lovasezredet a többi fölé emelje. A nagy előnyomulás alatt mindegyik magyar lovashadosztály és ezred lelkesen, magyar huszárokhoz méltóan teljesítette a kötelességét és tudása és vitézsége legjavát adta. Az itt megörökítésre kerülő harcokhoz hasonlót több magyar lovashadosztály és lovasezred vívott, de mivel kevés megbízható harcleírás áll rendelkezésünkre, valamennyit nem írhatjuk le. — Egyébként pedig e lendületes előnyomulás ezernyi huszártetteit még akkor sem tudnók e munkánk keretében összesűríteni, ha azokat egy szálíg megmentette volna a háborús hivatalos feljegyzés.

Ezekután lássuk az eseményeket.

Május 11-én este az orosz fővezérség a San szögletének tartása mellett, elrendelte az egész arevonalnak a San—Przemysl—Dnyeszter vonalára való visszavonulását.

Az üldözésre hivatott lovashadosztályok közül május 1-én a 2. lovashadosztályhoz tartozó 3. lovasdandár a 4. hadsereg mögött, a 11. lovashadosztály pedig a 11. hadsereg mögött állt.

Május 2-án a 11. lovashadosztályt is alárendelték a 4. hadseregnek. Május 6-án, amikor gyalogságunk a Dunajecet védő oroszok ellenállását leküzdötte, mindkét lovas seregtestünk átkelt a Dunajecen és több oszlopban kelet felé üldözte az oroszokat, de Dabrowától nyugatra nagy orosz erők előre elkészített védelmi állásokban elállták útjukat. Az összefüggő, igen jól telepített és

berendezett védelmi állásokat nem lehetett megkerülni. Lovasságunk széles arevonalon csoportonként harcolt és így kereste zöme számára az átörésre legalkalmasabb helyet. Az oroszok azonban nemcsak szívósan védekeztek, hanem helyenkint támadtak is, úgyhogy ellenük állandóan több és több lovasegységet kellett lórólszállítani. Lovasságunk csak 8-án — három német és egy bosnyák zászlóalj támogatása mellett — tudta az oroszok ellenállását leküzdeni.

A 11. lovashadosztály és a 3. lovasdandár felderítő osztagai és járőrei május 11-ig állandó harcok között törtek előre a Sanhoz. Gyakran csak lórólszállva, tűzharccal tudták a lépésről-lépésre meg-megálló és védekező oroszokat visszaszorítani. Ha az orosz utóvédek védelmi állásai hosszú vonalban nem függtek össze, akkor az állásokat egyes lovascsoportok megkerülték és az ellenséget így kényszerítették hátrálásra.

Mint tudjuk, a német 11. hadsereg támadásához a 3. hadsereg is csatlakozott. E hadsereg kötelékében az 1., 4. lovashadosztály és az 1. népfőlkelő lovasdandár május 5-én megtörte az orosz utóvédek ellenállását és a Kárpátokban észak felé előretörték. Üldözésüket azonban az oroszok, a visszavonulás nagy mesterei igen megnehezítették, mert jól kiépített és elhelyezett, legtöbbször meg nem kerülhető utóvédállásaikat lovasságunk gyakran csak gyalogharccal tudta elfoglalni. De a törhetetlen győzniakarás, a Kárpátok szent bércei visszafoglalásának vágya és az üldözés reménye megkészserezte a huszárok erejét; minden ellenállást leküzdöttek és május 11-én már Sanok előtt voltak.

2. Az oroszok támadása a 7. hadsereg ellen (május 9—12). A Pflanzler-Baltin hadseregesoport, mint tudjuk, a gorlicei főttámadással egyidőben és ennek támogatására szintén támadott. Balszárnya május 2-án előretört és 8-án a zaleszczykii hídfőt elfoglalta. Május 7-én ez a hadseregesoport a 7. hadsereg nevet kapta. Május 9-én az oroszok az ellene összevont 12 gyalog- és 9 lovashadosztállyal megkezdték a támadást. Kolomeán át Máramarosszigetre akartak előretörni.

A besszarábiai határon északról dél felé húzódó arevonalunkat a 10., 6. és fél 5. lovashadosztály hősiiesen megvédelmezte, de a Dnyeszteren áttört nagy orosz erővel csak igen kis erőket tudtunk szembeállítani. Az ellenség feltartóztatására a tartalékban volt fél 5. lovashadosztályt (19. honvédlóvasdandár) és a 8. lovashadosztályt is harebavetették, de ezek is már csak késleltetni tudták az orosz tömegek előnyomulását.

A 7. hadsereget vissza kellett venni a Pruth mögé. Lovashadosztályaink a gyalogság visszavonulását biztosították, majd a Pruth déli partján

— a 8. lovashadosztály a kolomei hídfőben, — rendezkedtek be új védelemre.

3. A San és a Felső-Dnyeszter-menti harcok (május 14-től június 4-ig). A visszavonuló oroszok május 13-án már Przemysl—Jaroslau—Radymno—Sambor—Drohobycz—Dolina vonalában voltak. A Visztulától északra levő ellenség is megkezdte a visszavonulást.

Május 14-től a 11. és 4. hadsereg Przemysl előállításait támadta. Az osztrák-magyar 2. és a német Déli hadsereg is tért nyert.

A Visztulától északra május 11-től előnyomuló 1. hadseregünk jobbszárnyán a 2. lovashadosztályból a 16. lovasdandár, a Woyrsch hadsereghez besztott XII. hadtestünk előtt pedig a 7. és 9. lovashadosztály nyomult elő.

Az oroszok azonban, a Visztulától északra, haderőnk előnyomulását nagy erővel csakhamar megállították és azokat ellentámadással védelemre kényszerítették. Lovashadosztályainknak ismét védelemre kellett berendezkedniök, hogy az oroszok támadásait gyalogszerrel verjék vissza.

A 11. lovashadosztály és a 3. lovasdandár a Sanig tört előre és ott várta be az üldözési parancsot. Ahol csapataink sikert értek el, átkeltek a folyón, de az üldözést nem folytathatták, mert az oroszok máj. 19—20-án a Jaroslau és Radymno között harcoló hét gyaloghadosztályunk ellen 14 gyaloghadosztállyal intéztek ellentámadást. Hatalmas támadásuk helyenkint sikert ért el, de a jaroslai hídfő és Sieniewa a nehéz és véres harcok után is kezünkben maradt.

Május 23-án Olaszország beavatkozott a háborúba. Hadat üzent a Monarchiának és ezzel Oroszországot a teljes összeroppanástól — egyelőre — megmentette.

A központi hatalmak hadvezetőségei az olasz hadüzenetet csodálatraméltó hidegvérrel fogadták és az Oroszország elleni győzelmes előnyomulást nem szüntették be. Elhatározták, hogy az oroszokat a központi hatalmak általános céljainak megfelelő döntésig üldözik.

Az erőelosztásban azonban mégis a következő változások történtek:

A 3. hadsereg parancsnokságát és törzsét, valamint a VII. hadtestet az olasz hadszíntérre vitték. A 3. hadsereg többi részét, a 4. és 2. hadsereg között felosztották. Mackensennek alárendelték a német 11. és az osztrák-magyar 2. és 4. hadsereget. Dankl lovassági tábornok Tirolba került, helyette Puhallo tábornok lett az 1. hadsereg parancsnoka.

2. hadseregünk lovassága május 13-án már Sanokban volt és győzelmesen üldözte a visszavonuló oroszokat. Május 13-án az 1. lovashadosztály Sanokról Liskóra nyomult elő. Egyik felderítő

osztagát, a 12. huszárezred 1. századát Nemes-tóthy Szabó Béla százados parancsnoksága alatt Liskón, Starzawán át Chyrowra irányította. Amikor a felderítő osztag előosztaga Szusziéint elhagyta, pár lépésről egy út mellett elrejtőzött orosz tábori őrs tüzelt rá. A huszárok kardot rántottak és átgázoltak az ellenséges tábori őrsön. Most 30 lépéssel messzebb egy házcsoport mögül orosz lovasjárőr bújott elő, de a huszárok elől azonnal megfordult és a Barkowicetől délkeletre (Chyrowtól délre) levő magaslat felé menekült. A huszárok nyomában vágtaztak és a magaslaton védőállásban elhelyezkedett orosz gyalogság vonalát az ellenséges lovasjárőrrel csaknem egyidőben ugratták át.

A felderítő osztag zöme, amikor látta, hogy előosztaga egy orosz lovasjárőrt üldöz, rajba fejlődött és vágtaiban követte.

A Barkowicetől délkeletre védelmi állásban volt orosz gyalogság, mely valószínűleg a járőröket figyelte, a közeledő huszárokra — saját lovasait féltve — alig mert löni. Így történhetett meg az, hogy a huszárszázad jóformán meglepte. Az oroszok alig adtak pár lövést, a huszárok már mögöttük voltak. Első ijedtségükben — annak ellenére, hogy feladatuk szerint, mely Chyrow kiürítésének biztosítása volt, a véksőkig helyt kellett volna állaniök — megadták magukat.

A felderítő osztag bátor lovasrohamával pillanatok alatt megtörte a nagyon fontos feladattal megbízott oroszok ellenállását. Vitéz harca eredményeképp itt 24 tiszt és 975 orosz katona, 2 orosz kórház 800 beteggel, sok hadianyag és nagy élelmiszerkészlet került kezeinkbe.

Az 1. lovashadosztály, mely most a német Déli hadsereg kötelékébe tartozott, Samboron át a Dnyesztertől délre kelet felé nyomult elő. A 4. lovashadosztály és az 1. népfölkelő dandár Przemysl felé tört előre. Az 1. népfölkelő lovasdandárt, mivel lovai között sok takonykóros eset fordult elő, Bachowra küldték és itt június 14-ig zárlat alatt volt.

Május 24-én a VI. hadtest elfoglalta a San radymnoi hídját. 27-én a 4. hadsereg jobbszárnyadosztálya a cseh 28. gyalogezred árulása miatt Sieniewánál elvesztette állásait és a folyó nyugati partjára visszavonult. A San keleti partján a német 11. hadsereg helyzete ezért igen veszélyes lett, de a 4. hadsereg tartalékai szerencsére hamarosan megállították az oroszok előretörését.

Mackensen május 28-án elhatározta, hogy Przemyslt megostromolja. A 11. honvéd lovashadosztály lövésosztálya is résztvett Przemysl visszafoglalásában. Az előtéri orosz állások elfoglalásánál, valamint az erődök megrohanásánál a német seregtestek kötelékében az első vonalban harcolt és hősiesség magatartásával igen nagy dicsőséget szerzett a hadosztálynak.

Az oroszok Przemysl elfoglalása után a vár erődeit és előtéri állásait újra védelmezhető állapotba helyezték s ezek védelmét a VII., VIII. és IX. hadtestükre bízta. Mivel pedig a gorlicei át-törés után számoltak a vár körülzárásával és azzal, hogy csapataink Przemyslt délről fogják megtámadni, ezért a VII. és VIII. hadtestüket a vár déli erődvében helyezték el. A német 11. hadsereg parancsnoksága éppen ezért elhatározta, hogy a várat a XI. bajor és a XVI. tartalék hadtesttel, e két hadtest között pedig a 11. lovashadosztály lövészosztályával északról rohanja meg.

Május 29-én a lövészosztályt Zadabrowiere előrevonták és a tőle nyugatra előnyomuló német 119. gyalghadosztálynak alárendelték. A lövészosztály ekkor három gyalogszázadból és egy géppuskásosztágból állt. Ütközeti létszáma ötszázkilencvenhét karabélyt és két géppuskát tett ki. Műszaki és híradófelszerelése nem volt. Indulás előtt minden karabélyra 300 töltényt, a huszároknak pedig fejenként három tartalék élelemadagot adtak. A lövészosztály a 29. és 30. közötti éjjel két századdal az első vonalban Zadabrowietől keletre harcba fejlődött, arcvonalának kiterjedése 3 és fél kilométer volt. Keletről a német 82., nyugatról a német 119. hadosztály csapatai csatlakoztak hozzá.

30-án az osztály jobbszárnyán a huszárok összekeveredtek a 8/3. bajor század legénységével s velük vállalva törtek Malkowice közelébe előre.

30—31. közötti éjjel a bajor XI. hadtest elfoglalta az Ujkowice X. főerődöt. Erre 31-én 7 órakor a 44. szibériai lövészadosztály, melynek 48. ezrede Malkowice irányába nyomult előre, ellentámadásba kezdett. Ekkor a következő németnyelvű parancs érkezett a lövészosztályhoz: „Bis zum letzten Mann ausharren!“ Ezt a huszártisztek így fordították le a legénységnek: „A magyar becsületért kitartani, fiuk!“

Mielőtt az orosz ellentámadás teljes erejében kibontakozott volna, a tartalékszázadot is tűzvonalba rendelték. A lövészosztály élénk tüze és a német s osztrák-magyar ütegek zárótüze 11 órakor megállította az oroszokat. Ekkor a huszárok indultak rohamra. Az ádáz kézitusában minden huszárra legalább öt orosz jutott, de a fiukat a magyar virtus hajtotta és a lövészosztály egymaga egy tábornokot, hét törzstisztet, harmincegy tisztet és háromszáztizennyolc legénységi személyt fogott el, az orosz halottak és sebesültek száma pedig kétszer annyi lehetett. Fájdalom, a lövészosztálynak is nagy vesztesége volt. Huszonhatan hősi halált haltak, százhatvannégyen megsebesültek, a malkowicei előtérállás azonban a lövészosztály kezében maradt.

Június 1-én a lövészosztály az oroszok erődvonaláig nyomult előre s a június 1-én estétől 2-án hajnalig tartó hatalmas tüzéségi előkészítés után,

a németekkel vállalva, résztvett az erődök és oldozó művek megrohanásában is. Egy szemtanu, Illésy Gyula főhadnagy leírása szerint Dunkowiczkinél két erődöt a lövészosztály foglalt el. A német és a Höfer jelentés egyaránt megemlékezett e két erőd elfoglalásáról, de azt mindkettő elfelejtette kiemelni, hogy ezt a dicsőséget a német tömegek közé beiktatott maroknyi honvédhuzár szerezte meg.

A német 119. hadosztály parancsnoka — Behr tábornok — a lövészosztály parancsnokának, Brokes alezredesnek a következő dicsérő szavakkal köszönte meg a huszárcsapatatartását. „Ihre Abteilung, Herr Oberstleutnant, hat die Aufgabe so gut gelöst, wie keine deutsche Infanterieabteilung es besser gekonnt hätte.“ („Az ön osztaga, alezredes úr, oly jól oldotta meg a feladatot, hogy nincs az a német gyalogoscsapat, amely jobban oldhatta volna meg.“) Aki a német önértéket ismeri, tudja, hogy ez a dicséret mit jelent.

A magyar huszárok bebizonyították, hogy ha arra szükség van, az erődök elfoglalásánál is — ami tudvalevőleg a legnehezebb gyalogsági feladat — nagyszerűen megállják helyüket.

A 4. lovashadosztály Przemyslen át tovább nyomult előre. A Bykow és Medyka között védekező orosz utóvédek ellenállását két napig tartó harcban megtörte, azután Samboron át folytatta útját és Sambortól keletre Hruszownál az 1. lovashadosztállyal együtt nehéz harcot vívott.

Május 31-én a Bothmer hadtest és a 38. honvéd gyalghadosztály elfoglalta Stryjt.

4. A Dnyesztvertől délre vívott harcok (június 4—15). Stryj elvesztése után az oroszok a 7. hadseregbe vetették magukat. Az ide beosztott lovashadosztályaink (5., 6., 8., 10.) kemény harcot vívtak az ellenséggel. A Déli hadsereg kapott parancsot arra, hogy kelet felé kanyarodjék és akadályozza meg a gyenge 7. hadsereg áttörését. A német Déli hadsereg csapatai — a parancs értelmében — Haliczot és Stanislaut elfoglalták. Térnyerésük következtében a Pruthnál álló oroszok háta veszélyben forgott, miért is vissza kellett vonulniok. Így lehetővé vált, hogy a 7. hadsereg június 7-én újból megkezdje előnyomulását.

A balszárny előtt a 8. lovashadosztály Stanislaut át Mariampolig nyomult elő, az 5., 6., 10. lovashadosztály pedig a vázlaton feltüntetett vonalakon tört előre és június 15-re nemcsak a májusban elhagyott állásait foglalta vissza, hanem még azokon túl is haladt. A járőrök Chotinig törtek elő.

5. A 4. lebergi csata és az ezt követő előnyomulás (június 12-től július 10-ig). Június 14-re hadseregeink az oroszoknak Rudki-Sadowa Wisnia-Krakowice-Piskorowice vonalában lévő erős védelmi állásait is leküzdötték.

Az oroszoknak Lemberg előtti, az eddigieknél is erősebb, előre elkészített védelmi vonala a Dnyeszter és a Wereszyca mentén huzódott. Tovább északra Niemirow környéke és a Tanew moesaras erdőségei védelemre szintén kiválóan alkalmasak voltak. Hadseregeink tehát csak nehéz, véres harcok árán juthattak előre.

Dnyesztortól délre a Hruszow és Litynia között levő moesaras területen először az 1., majd június 18-ig a 4. lovashadosztályunk és az 1. lovashadosztály lövészosztálya vívott nehéz harcot. A támogatásukra érkezett nagyobb gyalogság azután az oroszokat itt is visszaszorította. A 2. hadsereg a Wereszycanál vívott kemény harcot és csak 19-én tudott átkelni a folyón. Üldözésre Lityniától a 4. lovashadosztályt és az ismét ennek a hadseregnek alárendelt 1. népfölkelő lovasdandárt Rudkira irányították.

Az 1. lovashadosztály június 3-án Lityniától kelet felé Wolicara ment, majd 6-án Zurawnonál átkelt a Dnyeszteren és a stanislaw-lembergi vasútvonalig nyomult elő. Később Wiszniownál védelemre rendezkedett be és 9-én több orosz támadást visszavert, de estére a nagyobb erő elől vissza kellett vonulnia. 10-én visszatért a Dnyeszter nyugati partjára, majd 11-én Pokrowcenél átkelt a Stryjen és egy kozák csapatot megrohmozott. A kozákok elmenekültek. Cuculowceben a lakosság és a házakban elrejtőzött kozákok tüzeltek a hadosztályra, mely kivágtázott a helységből, de azután körülfogta a falut és felgyújtotta. A hadosztály ezután Wolica és a Stryj között rendezkedett be védelemre. Ide vonult be Lityniától lövészosztálya is.

A német 11. hadsereg 19-én áttörte az oroszok vonalát és Magierowon át a Rawa Ruska és Zolkiew közti útig előnyomult.

A 4. hadsereg 18-án Tarnogradtól dél felé, a Tanewen túl úzte az oroszokat.

A 11. honvéd lovashadosztály Jaroslaunál átkelt a Sanon és Niemierowon, Magierowon át előnyomult. Sok helyen csak nehéz harc árán tudott a felderítő osztagainak utat nyitni.

A 3. lovasdandárt Cieszanow felé irányították, de innen Bilgorajon át észak felé tolták. Mint látni fogjuk, július 10-én Rudniknál a 16. lovasdandárral egyesült.

*

Az oroszok Lemberget már csak politikai okokból is szívósan védelmezték. 2. hadseregünknek a Wereszycától keletre is sokszor meg kellett törni az oroszok ellenállását. Kötelékében a 4. lovashadosztály és az 1. népfölkelő lovasdandár üldözés helyett Komarnótól keletre Szerzercebnél napokon át nehéz gyalogharcot vívott.

A 11. lovashadosztály június 21-én Dobrosinnál a VI. hadtest kötelékében harcolt. A visszavonuló oroszokat üldözve Zolkiewen át előretört.

Zolkiewtől keletre megtörte az utóvédek ellenállását és 16 órakor Turynkához ért. Itt nagyerejű ellenség állta útját. Az oroszokat gyalogságunk sem tudta visszaverni. 23-án éjjel a lovashadosztály Turynkán készenlétben volt. Hajnalban az ellenség gyalogságunkat visszavetette. A 11. lovashadosztály Turynkától nyugatra feltartóztatta az oroszokat, kiknek nagy veszteséget okozott.

Ezalatt 2. hadseregünk Lemberget ostromolta és június 22-én, 10 hónapi orosz uralom után vissza is foglalta. Közben az oroszok 16-án a 7. hadsereget támadták meg Raranczenél és arevonlát át akarták törni. Támadásuk nem sikerült. Visszaverésében itt lévő lovashadosztályaink is eredményesen közreműködtek.

A Déli hadsereg június 20-án elfoglalta Zydczowot. A Gnila Lipa, majd pedig a Zlota Lipa vonalát az ellenség szívósan védelmezte.

Az 1. lovashadosztály Rohatyntól északra, majd a Zlota Lipa mentén vívott nehéz harcokat. Július 18-án át is kelt a Zlota Lipán és a keleti parton rendezkedett be védelemre. Állásaiban augusztus 5-ig tartóztatta fel az oroszokat.

*

A Libau és a román határ között huzódó arevonlunkon a lengyel várak miatt óriási horpadás keletkezett. Ez a horpadás, az úgynevezett „Lengyel zsák“ igen meghosszabbította arevonlunkat. Mivel az új ellenség, az olasz ellen vívott harcban egyre több csapatra volt szükség, a szövetségesek, hogy erőket szabadíthassanak fel, meg akarták rövidíteni az arevonlát, vagyis világosabban szólva, be akarták kötni a „Lengyel zsák“ száját. Tervük az volt, hogy egy erőcsoport a Visztula és a Bug között észak felé, egy a Mazuri tavak vidékéről a Njemen és Narew között délkelet és egy Nyugat-Lengyelországból a Visztula felé tör előre.

Lemberg eleste után az oroszok a San szögletét is kiürítették és a Visztulától északra is visszavonultak.

Június 23-án a Visztula északi partján a 16. lovasdandár is előretört és a Sandomierzet védő orosz utóvédeket visszavetette, 24-től 29-ig a Zawichosttól nyugatra védekező oroszokkal harcolt. 30-án pedig Sullejowtól északra visszavonulásra kényszerítette az ellenséget. Július 7-én Annapolnál átkelt a Visztulán és 10-ig Olbiecinen-Sulowon át Rudnikra előnyomult. Itt végre ismét egyesült a 2. lovashadosztály kötelékéhez tartozó 3. lovasdandárral, melytől oly sokáig távol volt.

Hadvezetőségünk, mely most Varsó és Brestlitowsk elfoglalását tűzte ki célul, a jobbszárnyat védekezésre utasította, a támadó Mackensen seregcsoportot pedig a jobbszárnyról elvont hadosztályokból alakított Bug hadsereggel megerősítette.

Július végéig a dobrotwori, krystinopoli, sokali, kyłowi és horodłói Bug hídfők már a szövetségesek kezében voltak, a Bug és Visztula kö-

zött pedig Woyslawice-Krupe-Piaski-Belzyce-Opole vonaláig előretörték.

A Visztulától nyugatra a Woysch hadsereg is megtörte az oroszok ellenállását és a Pilica és Iwangorod között a Visztuláig nyomult elő.

Az új támadás alatt a 4. lovashadosztályt és az 1. népfölkelő lovasdandárt először a Lemberg-től keletre vívott harcoknál használták fel. A 11. lovashadosztály Turynkáról Kamionka Strumilowa felé nyomult elő és július 4-ig itt harcolt. Július 5-től Belzen, Oszezeven át Golubiera tolták. Feladata az lett volna, hogy ha csapataink átkelnek a Bugon, üldözzön. Mivel azonban az oroszok itt szívósan védekeztek, a lovashadosztályt is leszállították a lóról és gyalogharera használták fel.

Július 17-én Lemberg-től a 4. lovashadosztály is ideérkezett. A 4., 11. és a német 5. lovashadosztályt Heydebreck altábornagynak, a német 5. lovashadosztály parancsnokának vezetése alatt lovashadtestté vonták össze.

Július 19-én a lovashadtest átkelt a Bugon és a Luga patak felé előnyomult. Egy orosz ellentámadás azonban eközben Zablotcytől délre áttörte a gyalogságunk vonalát. Hirtelenében a lovashadtestet használták fel, mely lóról szállva az oroszok további előnyomulását megakadályozta.

Július 21-én a lovashadtest feloszlott. A 11. lovashadosztályt a Bug mellett még tovább észak felé tolták el és ez augusztus 5-ig Dubienkatól északra, augusztus 6-tól 16-ig pedig Matezetől délre a Bug mellett harcolt. Az 1. népfölkelő lovasdandár július 13-án Konstantinowkánál védelmi állásokban harcolt, július 25. és 26-án Lemberg-től keletre Zawonie ellen támadott eredményesen és az oroszoknak drótakadályokkal is megerősített védelmi állásait elfoglalta. Ezután a népfölkelő lovasdandárnak is a Bug mellett utaltak ki megvédendő szakaszt, még pedig Kamionka Strumilowától északra.

A 2. lovashadosztály Lublintól délre egy ideig arevonalban volt. Július 29-től azonban Josefowon át ismét a Visztula nyugati partjára helyezték és a Varsó ellen megindított támadásnál alkalmazták. Augusztus 3-án már a Pilicatól délre fekvő Klementinownál találjuk. Itt a Frommel lovashadtestbe osztották be, amelyhez még a 9. lovashadosztályunk és a német 9. lovashadosztály tartozott.

A Visztula keleti partján alkalmazott 9. és 7. lovashadosztályunk előnyomulási irányait a vázlat mutatja. Ezeknek a nem magyar kiegészítésű lovashadosztályoknak a harcaival itt nem foglalkozhatunk.

Mindezekkel egyidőben északon Hindenburg a Narew menti orosz várakat foglalta el.

6. A Bug és Visztula közti előnyomulás. Varsó és Brestlitowsk bevétele (július 12—aug. 26-ig). A Visztula és a Bug között július végén megindított új támadásunk áttörte az oroszok arevonalát és július 30-án Cholm és Lublin is a kezünkben volt. A Visztulától nyugatra a XII. hadtestünk július 29-én már Iwangorod külső erődeit foglalta el, tőle északra Lipót bajor herceg csoportja pedig a varsó-iwangorodi vasútvonalhoz ért. XII. hadtestünk augusztus 4-én vonult be Iwangorodba. 7. és 9. hadosztályunk a Woysch hadsereg kötelékében átkelt a Visztulán. Lipót bajor herceg csoportja Varsó ellen fordult. Kötelékében a 2. lovashadosztályunk Warkánál átkelt a Pilicán és Varsó felé nyomult elő. Augusztus 8-án az oroszok kiürítették Varsót. 9-én a 2. lovashadosztály Varsó váróvébe érkezett és délután a város déli részén készített fahídon átkelt a Visztulán.

Az orosz hadvezetőség tisztában volt azzal, hogy ha lengyelországi váraira támaszkodva, tovább is kitart, ezzel seregeit veszélynek teszi ki. A támpontokul szolgáló várak a belga erődök sorára jutnak, miközben Hindenburg és Mackensen előnyomuló csapatai könnyen elvágthatják az orosz haderő visszavonulási útját. Ezért elhatározta, hogy a lengyel várterületeket kiüríti és Dünaburg-Rowno vonalába visszavonul.

Ezt a mozdulatot az oroszok valóban mesterien hajtották végre. Miként Napoleon előtt 1812-ben: mindent elégettek, szétromboltak. Kelet felé kanyarodó hadseregeink előtt igen ügyesen telepített és műszakilag is megerősített állásokban minduntalan megálltak és védekeztek. Csapatainkat állandóan fejlődésre kényszerítették és ezek csak nehéz harc árán tudtak előbbrejutni.

Haderőinknek mégis sikerült augusztus 14-ig Slawatyceze-Biala-Bielsk vonaláig visszaszorítani az oroszokat. Ez volt az ellenség utolsó védelmi vonala Brestlitowsk előtt.

A 2., 7. és a 9. lovashadosztályunk is résztvett a kelet felé kanyarodó támadásban és az oroszok ellenállását több helyen véres harcra megtörte. A 2. lovashadosztály augusztus 16-án átgázolt a Bugon és Malinowban, Stemiatyczetől északra találkozott a Hindenburg seregcsoportjának jobbszárnyát biztosító német 5. huszárezreddel.

A Frommel lovashadtest augusztus 17-től a Bugtól kelet felé előretört, de a Nyurczyk patak keleti partját erősen megszállták az oroszok s a lovashadtest, mely a mocsaras erdőségekben nehezen tudott mozogni és támadni, csak gyalogsággal megerősödve tudta leküzdeni szívós ellenállásukat. Ennek megtörténte után szept. 2-án a hatalmas bielowierzskajai erdőségekben folytatta előnyomulását.